

VARIANTY

O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH

Pohádka slovenská z okolí trenčinského

BYLA JEDNA MATKA, A MĚLA DVĚ DCERY; JEDNA BYLA vlastní, druhá pastorkyně. Svoji milovala velmi, na pastorkyni ani hledět nemohla, jedině proto, že byla Maruška krásnější, než její Holena. – Dobrá Maruška neznala svoji krásu, nemohla si pomyslit, kterak to je, že se matera tak velmi na ni jeduje, kdykolvěk na ni pohlédne. Všecku práci sama podělat musela: poklízela v chýži, vařila, prala, šila, předla, tkala, trávu nosila i kravičku samotinka obstarati musela. Holena se jen strojila a na zasíní si hověla. Než Maruška všecko ráda pracovala, byla trpělivá, snášíc lání, hřešení sestřino i matčino jako ten beránek. – Nebylo to však nic platno, ony byly den ode dne horší, to jedině proto, že se stávala Maruška čím dále tím krásnější a Holena škaredější. I pomyslila matka: „K čemu by to bylo, abych si nechávala pěknú pastorkyni v domě, když není moje dcera taká. Pjijdu chlapani na ohledy, zamilujú si Marušu, nebude se jim Holena líbit.“ Od toho okamžení hleděly, jakby se ubohé Marušky sprostily; mořily ji hladem, bily, ale ona trpěla, a stávala se den ode dne krásnější. Takových trápení si na ni vymyslily, že by statečnému člověku ani na um nepřišly. – Jednoho dne, bylo to v polovici velkého sečena (ledna), zachtělo se Holeně vůně fialek. „Jdi mi Marušo, jdi mi donést s hory (lesa) kytici fialek, dám si je za pas, budu k nim číchat“ rozkázala sestře. – „Jaj Bože, sestro milená, cože ti to přišlo na um; neslyšela jsem, aby rostly pod sněhem fialky!“ pravila ubohá dívka. – „Ty švandro, ty gryňo, ty budeš odmlúvat, když ti já rozkážu? Hned pújdeš do hory, a jak nedoneseš fialek, zabiju tě!“ zahrozila Holena. – Macecha chopila Marušku, vystrčila ze dveří, pak dvěře pevně zavřela. – Děvče šlo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nikde nebylo stopy. Děvče bloudilo, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ní trásla, prosila

Pánaboha, aby ji raději vzal z tohoto světa. Tu vidí z povzdálí světlo. Jde po záři, i přijde až na vrch hory. Na vrchu hory hoří veliká vatra (oheň), okolo ní leží dvanácte kamenů, na těch kamenech sedí dvanácte mužů. Tři jsou bělovousí, tři jsou mladší jich, tři ještě mladší, a ti tři nejmladší jsou nejkrásnější. Nic nemluvili, jen tak tiše do ohně pohlíželi. – Těch dvanácte mužů bylo dvanácte měsíců. Velký sečen (leden) seděl hor; ten měl vlasy i vousy bílé jak sněh. V ruce držel patyk (kyj). Maruška se ulekla, zůstala chvíli v udivení stát, pak ale osmělivši se přistoupila blíže, prosíc: „Dobří ludi boží, nechte mne ohriat se pri vatre, zima mnú trese.“ – Velký sečen pokývnuv hlavou, táže se: „K čemu jsi prišlo děvče sem, čeho tu hledáš?“ – „Jdu na fialky,“ odpověděla Maruška. – „Není na čase, chodit na fialky, když je sněh,“ řekl velký sečen. – „Vím to, vím,“ pravila smutně Maruša, „ale sestra Holena i macecha prikázaly, donést fialek s hory; jak nedonesu, zabijú mne. Prosím vás pěkně bačkové, povězte mně, kdeže jich najdu?“ – Tu se zdvihl velký sečen, popošel k nejmladšímu měsíčku, dal mu patyk do ruky, řka: „Bratčeku brezne, posedni hor!“ – Měsíček březen sedl hor na kámen, a máchl patykem nad vatrou. V tom okamžení zahořela vatra výše, sněh začal roztávat, stromky začaly pučet, pod búčkami zelenala se travička, v travičce růžověly se poupátka, chudobky a bylo jaro. Pod křovím uschovány pod lístkami rozkvétaly fialky, a než se Maruše nadála, bylo jich, jakby modrou plenu prostřel. „Chytro (rychle) sběraj Maruša, chytro!“ rozkázal březen. Maruša radující se sbírala, až měla velikou kytici fialek. Pak měsíčkům pěkně zaděkovala, a pospíchala vesele domů. – Divila se Holena, divila se macecha, vidouce Marušu, kterak nese kytici fialek; šly jí dvéře otevřít, a vůně fialek po celé chýži zavanula. – „Kdeže jsi jich nasbírala?“ ptala se urputně Holena. – „Vysoko v hore, tam rostú pod kríčkami, dost jich tam,“ pravila Maruša. – Holena vzala fialky, dala si je za pas, voněla k nim sama, i matce dala

přivonět, sestře neřekla ani : „přivoň si.“ – Druhý den hověla si Holena u pece, i zachtělo se jí jahod. – „Jdi mi Marušo, jdi mi donést s hory jahod!“ rozkázala Holena sestře. – „Jaj Bože, sestro milená, kdeže najdu jahod. Neslyšela jsem, aby pod sněhem rostly jahody,“ pravila Maruša. – „Ty švandro, ty gryňo, ty budeš odmlúvat, když ti já rozkážu? Chytro jdi do hory, jak nedoneseš jahod, věru že tě zabiju!“ zahrozila zlá Holena. – Macecha chopila Marušu, vystrčila ze dveří, pak dvéře pevně zavřela. Děvče šlo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nikde stopy nebylo. Bloudilo děvče, bloudilo dlouho; hlad ji mořil, zima ní třásla. Tu vidí z pozdálí to samé světlo, co před tím dnem. S radostí se k němu pustila. Přišla zase k té veliké vatře, okolo níž sedělo dvanaácte měsíčků. Velký sečen seděl hor. „Dobří ludi boží, nechte mne ohriať se pri vatre, zima mnú trese,“ prosila Maruška. – Velký sečen pokývna hlavou táže se : „K čemu jsi opět prišla sem, čeho tu hledáš?“ – „Jdu na jahody,“ odpoví Maruša. – „Není na čase, chodiť na jahody, když je sněh,“ praví velký sečen. – „Vím to, vím,“ smutně povídá Maruša, „ale sestra Holena i macecha prikázaly donést jahod; jak nedonesu, zabijú mne. Prosím vás pěkně bačíkové, povězte mně, kdeže jich najdu?“ – Zdvihl se velký sečen, popošel k měsíčku, který mu seděl naproti, dal mu patyk do ruky, řka : „Bratčeku červne, posedni hor!“ – Měsíček, krásný červen sedl hor na kámen, máchnul patykem nad vatrou. V tom okamžení vyšlehla vatra vysoko; žárem jejím roztál sněh ve chvílce, země se zazelenala, stromy obalily se listem, ptáčkové začali prozpěvovat, rozmanitých kvítků po lese rozkvétalo a bylo léto. Pod búčkami bílých hvězdiček, jakby nasil. Vúčihledě se ale měnily ty bílé hvězdičky v jahodky, skokem zrály a zrály, a než se Maruška nadála, bylo jich v zeleném pažitú, jakby krve rozlil. – „Chytro sběraj Maruša, chytro!“ rozkazoval červen měsíček. Maruša radující se sbírala, až měla plnou zástěrku. Pak pěkně měsíčkům zadě-

kovala a pospíchala vesele domů. Podivila se Holena, podivila se macecha, vidouce, kterak nese Maruša v skutku jahody, plnou zástěrku. Běžely jí dvěře otevřít, a vůně jahod po celé chýži zavanula. — „Kdeže jsi jich nasbírala?“ ptala se urputně Holena. — „Vysoko v hore, dost jich tam roste pod búčkami,“ pravila Maruša. — Holena vzala jahody, najedla se do syta, i macecha se do syta najedla, Marušce neřekly ani: „vezmi si jedinú.“ — Zmlsala se Holena na jahodách, zachtělo se jí třetího dne červených jablek. „Jdi Marušo, jdi do hory, dones mi červených jablek!“ rozkázala sestře. — „Jaj Bože, sestro milená, kdeže by se v zimě jablka vzala?“ namítala ubohá Maruška. — „Ty švandro, ty gryňo, ty budeš odmlúvat, když ti já rozkážu? Chytro pospěš do hory, jak nedoneseš červených jablek, věru že tě zabiju!“ zahrozila zlá Holena. — Macecha uchopila Marušku, vystrčila ze dveří, dvěře pak pevně zavřela. Děvče pospíchalo hořce plačíc do hory. Sněhu leželo vysoko, nebylo stopy. Děvče ale nebloudilo, šlo zpřímá na vrch hory, kde hořela veliká vatra, kde sedělo dvanácte měsíčků. — Seděli tam, seděli, velký sečen seděl hor. — „Dobří ludi boží, nechte mne ohriat se pri vatre, zima mnú trese,“ prosila přistoupíc k ohni. — Velký sečen, pokývna hlavou, táže se: „K čemu jsi opět prišla, čeho tu hledáš?“ — „Jdu pro červená jablka,“ odpověděla Maruška. — „Není na čase,“ řekl velký sečen. — „Vím to, vím,“ pravila smutně Maruška, ale sestra Holena i macecha prikázaly donést s hory červených jablek; jak nedonesu, věru mne zabijú. Prosím vás pěkně bačkové, povězte mi, kdeže jich mám hledat?“ — Tu se zdvihl velký sečen, popošel k jednomu ze starších měsíčků, dal mu patyk do ruky řka: „Bratčeku září, posedni hor!“ — Měsíček září sedl hor na kámen, i máchnul patykem nad vatrou. Vatra rudě zahořela, sněh se ztrácel, ale stromy neobalovaly se listem; jeden lísteček po druhém opadával, a chladný větřík je roznášel po zažloutlém pažitu, jeden sem, druhý tam. Neviděla Maruška tolik rozmanitých kvítků. Po

stráni kvetla turanka, červenaly se klinčoky (karafiatky), v údolích jesenka, pod búčkami rostlo vysoké kapradí a hustý zimozeleň. – Maruška se dívala jen po červených jablkách, a tu vidí v skutku jabloň a na ní vysoko mezi ratolestmi červená jablka. – „Chytró Maruško zatres, chytró!“ rozkázal měsíček září. Maruška radující se zatřásla jabloní; spadlo jedno. – Zatřásla ještě jednou; spadlo druhé. „Chytró spěchaj domů Maruška, chytró!“ rozkázal měsíček. Maruška poslechla, vzala dvě jablka, zaděkovala pěkně měsíčkům a pospíchala vesele domů. – Podivila se Holena, podivila se macecha, vidouce, kterak nese Maruška jablka. Šly jí otevřít. – Maruška jim podala dvě jablka. „Kdeže jsi jich natrhala?“ – „Vysoko v hore, rostú tam, a dost jich tam ještě,“ pravila Maruška. „Proč jsi jich více nedonesla? Či jsi je po cestě snědla?“ osopila se na ni Holena. – „Jaj sestro milená, nesnědla jsem ani kouštíček; zatrásla jsem stromem, spadlo jedno, zatrásla jsem podruhé, spadlo druhé, více mi trást nedali. Volali abych šla domů!“ pravila Maruška. – „Bodaj tě Parom ubil!“ – hřešila Holena, a chtěla Marušku bít. Maruška se pustila do hořkého pláče, prosíc Pánaboha, aby ji raději vzal k sobě, aby ji nenechal od zlé sestry a macechy ubit. – Utekla se do kuchyně. Holena mlsná nechala hřešení, začala jíst jablko. Jablko zdálo se jí tak lahodné, že jistila, jaktěživa takovou dobrotu že neokusila. I maceše zachutnalo. Snědly, i zachtělo se jim víc. – „Daj mi mámo kožíšek, půjdu sama do hory,“ řekla Holena, „ta švandra by nám je zase po cestě snědla. Však já najdu to místo, a všecky je sklátím, ať si kdo volá nevolá.“ – Darmo matka odmlouvala, Holena vzala kožíšek, plenu na hlavu, a pustila se do hory. Matka stála na prahu, pohlížejíc za Holenou, jak se jí to jde. – Sněhu plno, nikde stopy; Holena bloudila, bloudila dlouho, mls ji poháněl dál a dále. – Tu viděla z povzdálí světlo. Pustí se k němu. Přijde na samý vrch, kde hoří veliká vatra, okolo vetry na dvanácti kamenech dvanácte měsíčků sedí. Holena

se zalekne; hned se ale zpamatuje, přistoupí blíže k vatře, a vztáhne ruce, ohřát se. Neptá se měsíčků: smím se ohřát, či nesmím, ani na ně nepromluví. – „Čeho tu hledáš, k čemu jsi sem přišla?“ ptá se mrzutě veliký sečen. – „Co se ptáš, ty starý blázne, ty; není ti třeba vědět, kam jdu,“ odsekne urputně Holena, obrátíc se od vetry do hory. Velký sečen stáhne čelo, i máchne patykem nad hlavou. V tom okamžení zachmuří se nebe, vatra nízko plane, sněh začne sypat se, jakby cejchu rozsypal, ledový vítr duje po hoře. Holena nevidí na krok před sebe; bloudí, bloudí, padá do závějí, oudy jí slábnou, křehnou. – Ustavičně sněh se sype, ledový vítr duje, Holena hřeší na Marušu, hřeší na Pánaboha. Oudy jí v teplém kožichu mrznou. – Čeká matka Holenu, vyhlíží z okénka, vyhlíží ze dveří, nemůže se dcery dočekat. Ubíhá hodina za hodinou, Holena nepřichází. „Snad jí tuze jablka chutnají, a nechce se jí od nich,“ pomyslí macecha, „musím se za ní podívat.“ – Vezme kožíšek, vezme plenu na hlavu, pustí se za Holenu. Sněhu plno, nikde stopy. Volala Holenu, nikdo se neozýval. Bloudila, bloudila dlouho; sněh se sypal, ledový vítr dul po hoře. Maruška uvařila oběd, spravila kravičku, Holena ani macecha nepřicházely. „Kdeže tak dlouho se zabávají,“ povídá si Maruška sedajíc k přeslici. – Už je vřetenko plné, už se v izbě setmělo, a Holena ani macecha se nevrací. „Jaj Bože, cože se jim přihodilo!“ stýská si dobré děvče, dívajíc se okénkem ven. Nebe se třpytí, zem se svítí, člověka nevidí; smutně zavírá okénko, udělá kříž, a modlí se otčenášek za sestru i matku. Ráno čeká se snídání, čeká i s obědem, ale nedočeká se ani Holeny ani macechy. Obě zmrzly v hoře. Zůstala dobré Marušce i chýže, i kravička i kousek pole, našel se i hospodář k tomu, a dobře bylo jim žít v pokoji.

O BÁČOVI A ŠARKANU¹

*Pohádka slovenská z hor Trenčinských
od Štěpána Danieliho*

BYL JEDEN BÁČA; KDYŽ BYL BÁČA, PÁSL OVCE. KDYŽ ovce pásł, obyčejně si při nich pískal na píšťalu, anebo ležel na zemi, díval se po obloze, po horách, na ovce a na zelený pažit.

Jednoho dne, bylo to v jeseni, v tu dobu „kdy jdou hadi do země spat,“ ležel milý báča na zemi, hlavu maje opřenou o loket, a díval se před sebe po hoře dolů. –

Tu najednou se podivil! Veliké množství hadů přilézalo se všech stran ke skále, která zrovna báčovi před očima stála; když ke skále přilezli, vzal každý had na jazyk jakousi zelinku, která tam rostla, zelinkou dotknul se skály, ta se otevřela, a hadi jeden po druhém ve skále zmizeli.

Báča zdvihl se ze země, poručil psovi Dunajovi, aby ovce zavracel, sám pak šel ke skále, mysle si: „Musím já pozřít, jaká to zelinka, a kam ti hadi lezou.“ – Byla to zelinka – neznal jaká; když ji ale utrhl a skály se ní dotkl, skála i jemu se otevřela.

Vešel do vnitř a octnul se v jeskyni, jejíž stěny třpytily se od zlata i od stříbra. Uprostřed jeskyně stál zlatý stůl, na stole ležel v kolečku svinut velikánský starý had. Spal. Okolo stolu leželi samí hadové; všickni spali, ani se nehnuhli, když báča vešel.

Báčovi se jeskyně líbila, dokud si ji několikrát neobešel, pak mu začala být dlouhá chvíle, zpomněl na ovce a chtěl jít zpátky, mysle si: Viděl jsem, co jsem chtěl, půjdu. – Bylo snadno říci „půjdu“ – ale jak ven? Skála se za báčou zavřela, když do jeskyně vešel; báča nevěděl co dělat, co říci, aby se mu skála otevřela, i musel zůstat v jeskyni.

¹ *Šarkanem* jmenují v horách Trenčinských jakéhos velikého hada, potvoru jako si v Čechách lid *draka* představuje.

„Eh, když nemohu ven, budu spát,“ řekl, zaobalil se do húně, lehl na zem a usnul.

Nezdálo se mu, že dlouho spí, když ho jakýsi šust a šum probudil. Dívá se kolem sebe, myslí že spí v kolybě; tu vidí nad sebou, kolem sebe třpytící se stěny, zlatý stůl, na stole starého hada, kolem stolu množství hadů, kteří zlatý stůl lízají, ptajíce se přes tu chvíli: „Již čas?“

Starý had je nechává mluvit, až pak zdvihne pomalu hlavu a povídá: „Již čas!“

Jak to řekl, natáhl se od hlavy do chvostu jako prut, slezl se stolu na zem, a ubíral se ke vchodu jeskyně. – Hadi všickni lezli za ním.

Báča se pořádně protáhl, zívnu si, vstal a šel za hady, mysle: „Kudy oni půjdou, půjdu i já.“ – Bylo snadno říci „půjdu i já“ – ale jak?

Starý had dotknul se skály, ta se otevřela, a hadi jeden za druhým vyšli ven. – Když byl poslední haď venku, chtěl báča ven, ale skála se mu před samičkým nosem zavřela, a starý had naň hvízdajícím hlasem zasyčel: „Ty človíčku musíš zůstat zde!“

„Eh, co bych tu u vás dělal? – Gazdovstvo nemáte, a spát vždy nebudu. Pustte mne ven, mám ovce na salaši a doma zlou ženu, hřešila by mne, kdybych nepřihnal v čas domů,“ pravil báča.

„Nesmíš dříve odtud, dokud nesložíš trojnásobnou přísahu, že nepovíš nikomu, kde jsi byl a jak jsi k nám se dostal,“ zahvízdal had.

Co měl báča dělat; rád se trojnásobnou přísahou zavázal, jen aby přišel ven.

„Nebudeš-li ji ale držet, zle se s tebou poděje!“ hrozil starý had, když báču ven pouštěl. –

Ale jaká to změna venku, báčovi začaly se od leku nohy třást, když viděl kterak se čas změnil, že místo jeseně panuje jaro.

„Ó já člověk sprostáček, co jsem to udělal, prospal jsem zimu ve skále! – Jej, kde najdu moje ovce, co řekne žena!“ Tak si nařikal, smutně kráčeje nahoru ke kolybě.

Viděl zdaleka ženu, že tam cosi robí. Nejsa ještě připraven na její výčitky, schoval se do košjaru. Když v tom košjaru seděl, viděl že přistoupil k ženě pěkný člověk, a slyšel jak se jí ptá, kde má muže? –

Báčová se dala do pláče, a vypravovala, kterak v jeseni jednoho dne báča vyhnal ovce do hory a víc nepřišel. Pes Dunaj že ovce přivedl, báčy – že od té doby není. „Snad že ho vlci sežrali – snad bosorky² na kusy po hoře rozvláčaly,“ doložila žena.

„Neplač, volal na ni báča z košjaru; „jsem živ, nesežrali mne vlci ani mne bosorky po hoře nerozvláčaly, přespal jsem zimu v košjaru.“ Ale to se s dobrou potázal báča.

Jak báčová jeho slova zaslechla, nechala pláče a pustila se do hřešení: „Bodejž ti sto hromovitých bohů do duše udeřilo, ty pochabo! Jsi ty statečný chlap? Jsi ty báča? Poručí ovce boží vuoli, ulehne do košjaru a spí jako had v zimě!“

Báča dával v duchu ženě za pravdu, že ale povědět nesměl, kterak se s ním dalo, mlčel, ani nedutal. – Ten pěkný člověk ale povídal báčové, že její muž nespal v košjaru, že byl kdesi jinde, a když mu báča poví, nač se ho tázat bude, že mu dá mnoho peněz.

Báčová se hrozně jedovala na muže že ji obelhal, a chtěla dokonce vědět kde byl. Pěkný pán ji ale poslal domů; slíbil jí peníze, aby mlčela. Sám pak vzal si báču na starost.

Když báčová odešla, vzal pěkný pán na se svoji přirozenou postavu, a tu viděl báča před sebou černoknižníka z hor. Poznal ho, protože má černoknižník v čele třetí oko. Černo-

² *Bosorka* je čarodějnice. Bosorky *urobí* zle člověku i statku (dobytku). K učarování dobytku potřebují nejvíce kosti z umrlců, a tím prý tak zle učarují, že krávy krev dojí, ba mnohdy i „zkapou“. Od člověka musí mít *krú* (krev), vlas, aneb část oděvu, která ležela na holém těle. – „Bosorka mu porobila“, „ten člověk je zaborovaný“, říká se o takovém člověku. *Bosorák* = Kobold.

knižník byl člověk velice mocný, on se uměl spravit na jakou postavu chtěl, a kdo by se mu protivil, toho by hned udělal třebaš beranem.

Báča se černoknižníka velice ulekl, měl ještě větší strach než před ženou. Černoknižník ptal se ho, kde byl, co viděl? Báča se přenáramně ulekl té otázky. Co říci? – Báál se starého hada a zrušení přísahy, a černoknižníka trojokého se také báál.

Když se ho ale černoknižník po třetí – a to již hrozným hlasem ptal, kde byl a co viděl, když jeho postava před ním, jak se mu podobalo, rostla – tu zapomněl báča na přísahu. Přiznal se, kde byl i kterak se do skály dostal.

„Dobře,“ řekl černoknižník, „tedy pojď se mnou, ukaž mi tu skálu i tu zelinku.“ Báča musel jít.

Když přišli ke skále, utrlh báča zelinku, položil na skálu, a skála se otevřela. Černoknižník ale nechtěl aby tam báča vešel, ani on nešel dále, vytáhl jakousi knihu a začal z ní říkat. Báča strachem bledl.

Tu se najednou země zatřásla, ze skály ozývalo se syčení, hvízdání, a ven vylezl ukrutný šarkan, na nějž se byl starý had přetvořil. Z tlamy mu šlehal oheň, hlava byla hrozitánská, chvostem tloukl na levo na pravo, a který strom zasáhl, ten přerazil.

„Hod' mu tu ohlávku na krk,“ rozkázal černoknižník, podáváje báčovi jakousi pásku, při tom ale oči s knihy nespustil. Báča vzal pásku, ale báál se k šarkanu přistoupit; teprv když mu to černoknižník po druhé i po třetí rozkázal, byl volen uposlechnout. A však běda báčovi! – Šarkan se po něm zatočil, a než se báča čeho nadál, seděl šarkanu na hřbetu, a ten letěl s ním nad „hory“ (lesy). – V tom okamžení udělala se čirá tma, jen oheň, co šarkan z tlamy a očí vypouštěl, svítil jim na cestu. Země se otráasala, kamení sypalo se s vrchu dolů. Zlostně šlehal šarkan chvostem s levého boku na pravý, s pravého na levý, který búček, který jedlinu zasáhl, zlomil jako průtek – a tolik vody chrлил na

zem, že tekla po vrchách dolů jako Váh. Hrůza hrůzoucí to byla: báča byl polomrtev.

Pomalů se přece zlost šarkana mírnila, nemrskal víc chvostem, přestal pouštět vodu, z tlamy nešlehal oheň. – Báča přicházel k sobě, myslil že se spustí šarkan dolů. Ale nebylo na tom dost, šarkan chtěl ho ještě více vytrestat. Pomalů, pomalíčku zdvihal se výše a výše nad hory, vždy výše, až se zdály báčovi vysokánské hory a hole jen co mraveneční hromádky, a ještě výše stoupal šarkan, a když neviděl báča nic než slunce, hvězdy a mraky, zůstal s ním šarkan v povětří viset.

„Jaj bože, co si počnu, tu visím v povětří; skočím-li dolů, zabiju se, do nebe vletět nemohu,“ naříkal báča a pustil se do hořkého pláče. Šarkan nic. – „Šarkane, velmožný pane šarkane, smilujte se!“ prosil šarkana; „sleťte zase dolů – do nejdelší smrti vás nepohněvám.“ Kámen by se byl nad ubohým báčou ustrnul. Šarkan fúněl a frkal, neřekl ani my tvy, ani se nehnul.

Tu najednou donese se k uším báčovým hlas skřivánka. Báča se zaradoval. Blíže a blíže letěl k němu skřivánek; když se už nad ním vznášel, prosil ho báča: „Skřivánku, ptáčku bohumilý, prosím tě, doleť k Otcí nebeskému, vypověz mu bídu mojí! Vyříd, že ho pozdravuju, že volám o boží pomoc.“

Skřivánek odletěl k Otcí nebeskému a vyřídil báčovu prosbu. I slitoval se Otec nebeský nad báčou, napísal cosi zlatým písmem na blánku březového listu, dal lístek skřivánkovi do zobáčku, a nařídil mu, aby ho spustil šarkanu na hlavu.

Skřivánek letěl do povětří, pustil březový, zlatem popsáný lístek šarkanu na hlavu, a v tom okamžení spustil se šarkan s báčou na zem.

Když se báča zpamatoval, viděl že stojí u své kolyby, viděl psa Dunaje, kterak mu zavrácuje ovce – viděl na vrbě zvonec – a pohádce je konec.

PERAČINOVÝ KVĚT

(Slovenská pověst)

PERAČINA TAKÉ *REBRIČINA*, *PAPRUT* – *ZOVOU* Slováci *kapradí*. V Čechách i na Slovensku domnívá se lid, že bylina ta jen v noci před sv. Janem křtitelem květe, a sice květem zlatým. V Čechách se v pohádkách povídá, že kdyby panna v tu hodinu, když rozkvěte, bílý šat podeň podstřela, ryzí zlato by jí naň spadalo. Na Slovensku též se říká, kdo by ten květ našel, že by šťasten byl, neboť by mu takovou moc dal, vidět poklady, kdekolivěk v zemi ukryté by byly. – Vypravuje se cosi o jednom valachovi (pastýři ovec): Šel večer před svatým Janem hledat ztracenou ovci. Hledal ji dlouho, již se bylo stmilo, dešť se lil *jakoby kupami*, (jako z konve) a valach ovci hledat nepřestával. – Tu najednou *zjasalo* se valachovi před očima, jako by se nejvíc zablesklo, tak že div neoslepl. – Když si oči protřel, tu kam se jen podíval, všude plno zlata, stříbra. – Chvíli stál valach jako zkamenělý, pak se ale sebral na nohy, a hybaj přes paseky a vyskytě (jámy od vykolčených stromů) prosto na salaš. – „Chlapci!“ zvolal na ostatní valachy, „něbojtě sa vjacej bjedy, tolko peňazi som našol, čo ich ani za týdeň něodnosíme. Len berte cedidla (vlněné tašky) a hybajtě za mnou.“ Valaši nechtěli mu věřit, ale když se jim zařekl, aby ho za živa v kotli uvařili, jestli jim lže, sebrali cedidla a valašky, a na ono šťastné místo se ubírali. „No, len ma troška počkajtě, nah si druhé krpce preobujem, lebo tjetu sa mi mokrje ako plúca, lahko by sa v nich aj zabil“ – volal valach za nimi. Netrpělivě čekali ostatní, co si Kuba jiné krpce obouval. Konečně šli, kde se mu to světlo ukázalo, on napřed, druzí za ním. Přišli na místo, ale kde nic tu nic – sem tam chodil Kuba, hledal, jestli se nezmejlil, ale o zlatě a stříbře ani památky. Valachům srběly valašky v rukou, a kdyby nebyli Kubu znali, že jen tak na prázdno nemluví, bylť by byl něco dostal, ale tak vi-

douce, jak on sám zmaten a smuten domů se vrací, mlčeli a nechali ho. Kuba nemohl celou noc ani oka zamhouřit, vždy se mu to pletlo, co to jen bylo. Ráno časně vstal, a umínil si, že půjde ještě jednou na ono místo, vzal si staré krpce, které byl večír než s valachy odešel nad oheň zavěsil, by mu uschly, a tu co v nich vidí? – *Květ peračínový!* – Nyní již viděl, kterak to mohl vidět ten poklad, když měl květ ten v krpčích. – Zpomněl si, že se mu něco na nohu uvázalo, když houštinou lezl, hledaje ovci. – Že ty krpce nenechal přece jen na noze, že se přezouval! Div, že si vlasy z hlavy nerval! – Ale už nebylo nic platno, květ byl uschlý, a takový prý už žádné moci nemá.